

LONKEN OVER DE TAALGRENS: BAKELANDT DE GAILLARD

Januari 1986. Met *Les Conscrits*, de vertaling van het eenendertigste *Bakelandt*-album *De Lotelingen*, komt de Vlaamse brigand voor het eerst in de Franstalige winkelrekken te liggen. Het vormt na de ingekleurde *Bakelandt*, sinds 1985, een tweede lijstje op Hecs ambitieuze bucketlist dat hij op korte tijd realiseert. De inkleuring is een blijver, de vertalingen niet. In horten en stoten raken uiteindelijk tweeëntwintig *Bakelandt*-verhalen vertaald naar het Frans. En twee naar verschillende Vlaamse dialecten.

door Peter D'Herdt

VAN AMBITIE TOT ANSALDI

Al van bij het prille begin dat *Bakelandt* in *Het Laatste Nieuws* begint te lopen, zijn Daniël Jansens en Hec Leemans ambitieus. Ze willen in de eerste plaats een voet zetten naast de gevestigde waarden Marc Sleen, Willy Vandersteen en Jef Nys, die op dat moment zowat alle stripstroken in de kranten bezetten. Als de eerste albums – in zwart-wit – van de persen rollen, komt er snel de wil en het streven naar kleurenitgaven bij. En de heren hebben ook internationale aspiraties. Kort nadat ze in 1977 de Stripgidsprijs hebben gewonnen, vertrouwt Jansens aan Jan Smet toe dat hij soms met een beetje spijt terugdenkt aan hun andere project – de western *Joaquin Murrieta* – die het bij de redactie van de krant moest afleggen tegen *Bakelandt*. In de western zat volgens Jansens immers meer potentieel om internationaal door te breken. En ondanks het feit dat het gegeven van een roverhoofdman die het opneemt tegen een bezetter een universeel thema kan zijn en er over *Bakelandt* op dat moment ook al historische Franstalige publicaties zijn verschenen, denkt Jansens dat het moeilijk wordt om aan de andere kant van de taalgrens een doorbraak te forceren. Hij vreest: “Willen we internationaal werken, dan zouden we ons moeten aanpassen aan ‘de brigand van dienst’, aan de man die in die bepaalde regio de tegenhanger was van *Bakelandt*. (...) Ik zie het gezien het Franse chauvinisme nu niet onmiddellijk gebeuren dat een Frans dagblad of tijdschrift onze strip gaat overnemen.”¹

Het is niet voor “onmiddellijk” en Jansens zal het zelf jammer genoeg niet mogen meemaken, maar acht jaar later is het toch zover en verschijnt *Bakelandt* alsnog in het Frans. Samen met Merho is Hec erin geslaagd om uitgeverij Hoste ervan te overtuigen de albums van zowel *Bakelandt* als *Kiekeboe* in kleur te laten verschijnen. Het is een extra zetje op het ogenblik dat de plannen voor een Franse vertaling concreet worden. Dat zal ge-

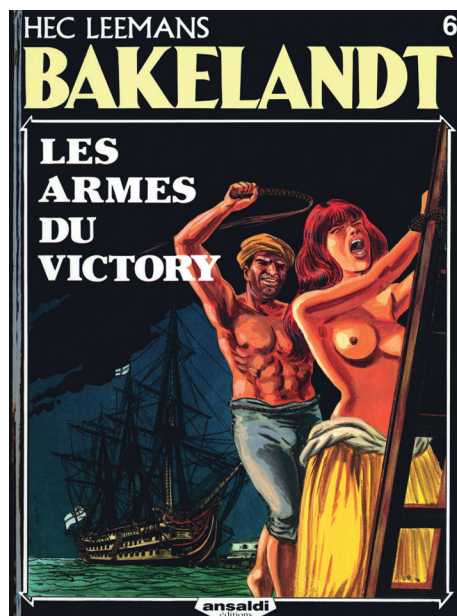
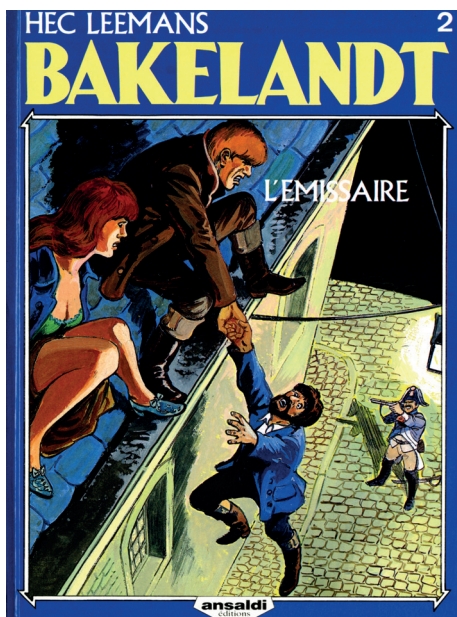
beuren bij Ansaldo, een uitgeverij die geleid wordt door de gelijknamige eigenaar en sinds 1984 voornamelijk strips op scenario van de anarchistische duizendpoot Jan Bucquoy heeft uitgegeven: *Alain Moreau* (tekeningen van Marc Hernu), *Charles Miller* (tekeningen van Jean-Louis Le Hir) en *Jérôme Taillicherie* en *Het Einde van de Eeuw* (beide met tekenwerk van Jacques Santi). Om druktechnische en financiële redenen worden de Nederlandstalige en Franstalige albums tegelijk gedrukt², waardoor de Franse reeks gewoon inpikt in de lopende reeks in het Nederlands. Het enige verschil: de albums *De Lotelingen* (deel 31 in het Nederlands, deel 1 in het Frans) en *De Gezant* (deel 30 in het Nederlands, deel 2 in het Frans) worden gewisseld. De nieuwe – Franstalige – lezer merkt er niets van, net als van het feit dat hij de eerste negenentwintig avonturen heeft gemist: de personages worden terdege geïntroduceerd en de nieuwe lezer kan zonder problemen aan een voor hem of haar nieuwe reeks beginnen.

Zes delen verschijnen bij Ansaldo in de loop van 1986 en 1987. Het zevende deel, *De Schone en het Beest* (*La Belle et la Bête*) staat op de achterzijde van deel 6

Merho, Hec Leemans en François Walthéry in 1997 als gasten van het stripfestival van Koksijde.

De zes Franstalige albums van Bakelandt bij Ansaldo Editions, uitgegeven in 1986 en 1987.

aangekondigd, maar zal nooit verschijnen. Ansaldo gaat failliet en zo zit het eerste anderstalige avontuur van *Bakelandt* erop. Jammer voor de nieuwe Franstalige fans, want die zijn er intussen. Dat ondervindt Hec aan den lijve, wanneer hij dertig jaar later op een stripfestival in Venasque signeert en daar fans ontmoet uit Cannes, Parijs en Valence. De laatste heeft zijn zes albums van Ansaldo onder de arm en schrikt wanneer Hec hem vertelt dat er intussen nog negentig andere albums in het Nederlands zijn verschenen. Met enige trots kijkt Hec terug: “Dat die mensen speciaal kwamen met hun albums van dertig jaar oud, dat was... Weet je, meestal vind ik signeren een karwei en ik probeer zoveel mogelijk festivals over te slaan of het signeren te beperken tot een paar uur, maar dat was daar een hele leuke ervaring.”³

DE GAILLARD VAN STANDAARD

Op het eind van de jaren 1980 stappen Merho en Hec samen over naar Standaard Uitgeverij. Het is een dubbele transfer waarvan op dat moment alle partijen beter worden. Hoste behoudt de krantenpublicaties en is van zijn strippoot, die het “er eigenlijk maar bij nam”, verlost. Standaard Uitgeverij haalt voor de albumpublicaties de laatste twee grote publiekstrekkingen uit de Vlaamse stripgeschiedenis binnen. En Merho en Hec komen terecht in een professionele omgeving die het métier van strips uitgeven in zijn DNA draagt. Dat uit zich in de eerste plaats in de kwaliteit van de uitgaven zelf: beter papier én betere inkt waardoor het resultaat minder flets is.⁴ Ook de betere – of eerder: een werkende – internationale distributie en promotie zijn voor de auteurs een belangrijke troef. Zo hebben de Hoste-albums geen streepjes-

EEN AVONDJE UIT IN DE TIJD VAN BAKELANDT

De Franse bezetting van Vlaanderen bezorgt onze voorouders heel wat kopzorgen. De verplichte inlijving van jongemannen om de niet aflatende oorlogshonger van Napoleon te stillen, veroorzaakt in menig Vlaams huishouden wellicht tal van slapeloze nachten. Maar ook de belastingsdruk, het opeisen van dieren en goederen, censuur, de economische gevolgen van de spanningen met Engeland en de voortdurende oorlogsdreiging zijn niet bevorderlijk voor het geestelijk welzijn. Zowel arme als kapitaalkrachtige inwoners van het Franse rijk hebben dus af en toe behoefte aan ontspanning. Daar moeten ze gelukkig niet ver voor zoeken.

door Bert Gevaert

THEATER

In *Zita op de Planken* (deel 39, 1988) zegt onze roodharige heldin dolenthousiast: "Ik vind theater het mooiste wat er is! Ik heb er altijd van gedroomd ooit eens op de planken te staan!" Met haar liefde voor het theater is Zita helemaal geen uitzondering. Zelfs Napoleon houdt enorm van theater, maar hij koestert eerder een voorliefde voor tragedies dan voor komedies. In 1803 zijn er alleen al in Parijs zeventien theaters, waar niet alleen ernstige stukken opgevoerd worden, maar ook boertige kluchten. Drie jaar later herleidt Napoleon het aantal zalen naar twaalf en een jaar later mogen dat er nog slechts acht zijn.

In Brugge, de belangrijkste stad van het Leiedepartement, is geen eigen toneelgezelschap, maar wel een eigen Comedie of Salle de Spectacle op de hoek van de Vlamingstraat. In die zaal is de Gentse theatergroep kind aan huis, maar er kunnen ook rondreizende opera- en toneelgezelschappen aan de slag gaan. Heel vaak treden artiesten echter op in een tijdelijke tent of gewoon in openlucht. De meeste stukken worden trouwens in het Frans opgevoerd. Vooral opera is populair in Vlaanderen, hoewel het publiek in hoofdzaak voor het spektakel komt en minder voor de muziek. Er zijn ook stukken in het Nederlands, zoals die van het

Rooie Zita is een dolenthousiaste toeschouwer van een klucht in de Brusselse Muntchouwborg (uit *Bakelandt* deel 39: *Zita op de Planken*).

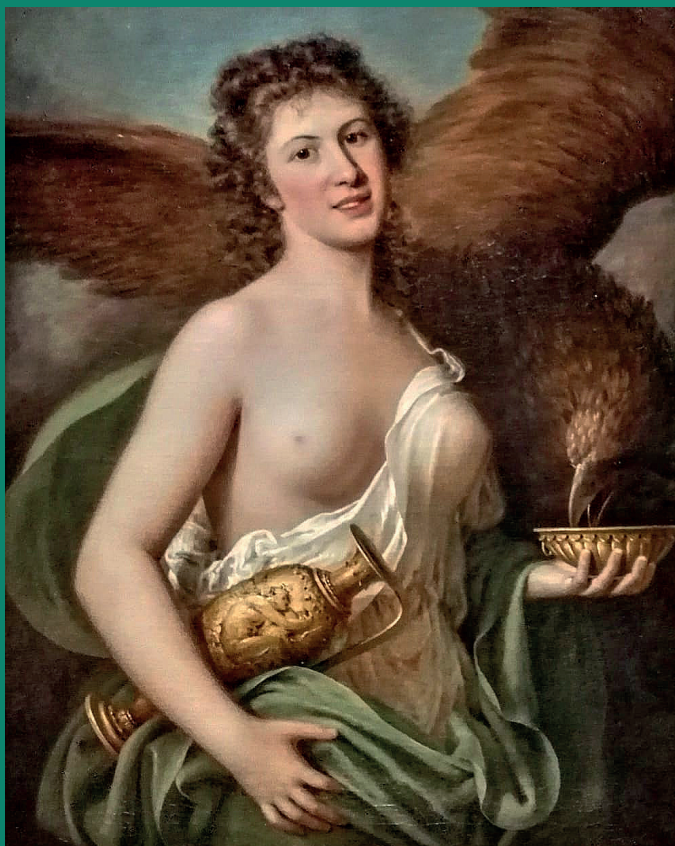
POPULAIRE ACTEURS EN TONEELSTUKKEN IN DE FRANSE TIJD

Tijdens de Franse bezetting bestaat er een grote diversiteit in wat men op het podium kan aanschouwen. Zowel komische als ernstige operastukken zijn enorm populair, maar het publiek houdt ook van variététheater, waarvoor het Théâtre du Vaudeville in Parijs bekend staat. Hier worden komische voorstellingen afgewisseld met luchtige liedjes. Ook buiten de Franse hoofdstad kan men deze voorstellingen bekijken en zelfs in de hedendaagse Belgische politiek kennen we onze vaudevilles! Daarnaast bestaan er ook gewone komedies en heuse melodrama's waarvoor

René-Charles Guilbert de Pixérécourt. Gravure van Nosselmann naar een schilderij van Sophie Chéradame (1793-1829).

René-Charles Guilbert de Pixérécourt (1773-1844) bekend staat. Zijn stukken *Le Pèlerin Blanc ou les Enfants du Hameau* (1801), *L'Homme à Trois Visages* (1801), *La Femme à Deux Maris* (1802) en *Tékéli* (1803) worden honderden keren opgevoerd en zijn bij elke gecultiveerde Fransman uit Bakelandts tijd ongetwijfeld zeer bekend.

Portret schilderij van de operadiva Giuseppina Grassini. Hier is ze ongeveer achttien jaar jong. Negen jaar later bezijkt ze voor Napoleons charmes. Tussen 1791 en 1792 geschilderd door Gaspare Landi (1756-1830) en te bezichtigen in de Gallerie d'Italia di Piazza della Scala in Milaan.

Portret uit 1802 van François-Joseph Talma als de Romeinse consul Cinna. Uniek voor die tijd is dat Talma zich ook Romeins kleedt en met blote benen en armen op de scène komt. Talma laat zich hierbij inspireren door het historisch advies van zijn goede vriend, de schilder Jacques-Louis David (1748-1825). Uitgegeven door Martinet aan het begin van de negentiende eeuw.

De beroemdste acteur uit Napoleons tijd en tegelijk diens favoriete acteur is François-Joseph Talma (1763-1826). Daarbij laten we wel enkele operazangeressen, op wie de keizer zijn begerig oog liet vallen, buiten beschouwing. Een van hen is de oogverblindende Giuseppina Grassini (1773-1850) en ook Caroline Branchu (1780-1850) komt voor in bronnen die Napoleons interesse voor meer dan alleen haar zangkunsten vernemen.

Hoewel Talma voorbestemd is om tandarts te worden, is hij de belangrijkste acteur die vanaf 1799 verbonden is aan het Franse staatstheater of de Comédie-Française. Hij excelleert in tal van rollen, vooral als Romeinse staatsman of keizer. Hierbij inspireert hij Franse mannen om hun haar in een korte Romeinse coupe te laten knippen. Talma's faam is ook buiten Frankrijk bekend. Dat wordt nog versterkt door een Europese tournee waarbij hij ook in Brussel en Amsterdam optreedt.

Aankondigungsstrook voor de kranten *Het Laatste Nieuws* en *De Nieuwe Gazet*, verschenen op 16 december 1985. De voorpublicatie loopt van 17 december 1985 tot 1 april 1986.

UITPUTTINGSSLAG

Op weg naar het Vrijbos ontsnappen Bakelandt, Pé en Zita aan een hinderlaag van de Crèvecoeur. Ze vinden onderdak bij Dutillieu, een bevriende boer in de buurt. Die wordt echter dezelfde nacht nog vermoord en alles wijst in de richting van het beest. Hec Leemans tekent dit album direct na *De Lotelingen* (deel 31, 1986), een periode waarin hij op zoek is naar een nieuwe insteek voor de reeks. De inkleuring van dat album heeft veel van hem gevegd: "De uitputtingsslag tijdens het maken van *De Lotelingen* bestond erin dat ik alles zelf deed: scenario, tekeningen en inkleuring. Aan het tempo van een krantenstrip was dat niet vol te houden. Ik was kapotgewerkt en had niet meteen de kracht om een deftig verhaal op poten te zetten. Vandaar dat niemendalletje (*De Schone en het Beest*), los uit de pols. Hier had ik geen documentatie voor nodig. (...) Het verhaal werd dag na dag gemaakt, zonder een scenario voor-

af. Door ervaring weet ik wanneer je verhaal moet kantelen of wanneer je een scène moet afsluiten. Ik kan ook goed de ruimte binnen een verhaal inschatten. Bij *F.C. De Kampioenen* zit dat nog strakker, omdat ik voor die reeks maar dertig pagina's voor elk verhaal ter beschikking heb."

Achteraf is Leemans niet zo mild in zijn oordeel over zijn eigen werk: "Het valt echt wel uit de toon in de reeks. Het was misschien een slecht idee om zo'n album te maken."

Het album verschijnt pas als zesendertigste album in de reeks, omdat Leemans de 'betere' verhalen, zoals *De Geheimagent Van Napoleon* (deel 33, 1986) wil laten voorgaan, die tegelijkertijd in het Nederlands en het Frans worden gedrukt. Op de cover zien we een halfnaakte Zita, achtervolgd door een viriel ogend "beest". *La Belle et la Bête* staat ook aangekondigd als zevende Franstalige album, en er wordt al een proefdruk gemaakt, maar door het faillissement van uitgeverij Ansaldo blijft het uiteindelijk

bij zes delen. Onder de reeksnaam *Jean Gaillard* geeft Standaard Uitgeverij later ook nog een aantal albums in het Frans uit.

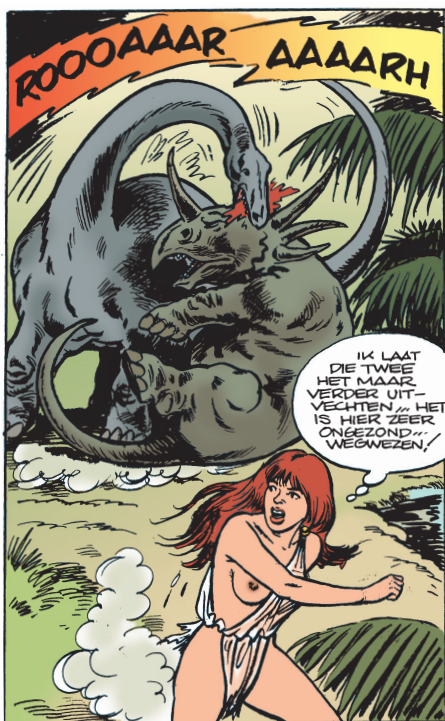
TEPELS BIJ DE VLEET

In het album zelf wordt niet op een tepel meer of minder gekeken, maar dat is niet meer zo problematisch voor de voorpublicatie in *Het Laatste Nieuws* als die keer toen een overijverige krantenredacteur Zita's tepels amateuristisch wegretoecheerde, wat

een stukje in het satirische *De Zwijger* opleverde (zie ook *Bakelandt* integraal 3). “Er waren zeker wel lezers die reageerden, maar de redactie viel er niet meer over na een zekere tijd. Er is nooit echt censuur geweest. Er zouden nu heftiger reacties zijn, denk ik. We leven in andere tijden. Maar dat is een slingerbeweging (...) Het is zeker goed dat de tijden veranderd zijn. Maar men moet niet alles demoniseren.”

DINO'S

Zita heeft nog nooit van dinosaurussen gehoord. Voor haar zijn het gewoon monsters die haar koortsdroom onveilig maken. De eerste fossiele resten van dinosaurussen die toevallig teruggevonden worden, passen niet in het wereldbeeld van hun ontdekkers. In het christelijke Westen meent men dat het gaat om monsters die de zondvloed niet overleefden. In het oude China, maar wellicht ook in onze streken, geven ze aanleiding tot het ontstaan van de drakenlegendes.

Eind achttiende eeuw vindt men in mergelgroeven in de buurt van Maastricht de eerste fossiele resten in onze streken, waaronder een skelet van een Mosasaurus. Het

concept ‘uitsterven’ is nog onbekend: men gaat ervan uit dat het om een onbekende krokodilsoort gaat. De moderne studie van deze vreemde dieren start pas in het begin van de negentiende eeuw, wanneer in Engelse steengroeven

veel fossielen gevonden worden. Dokter Gideon Mantell (1790-1852) beschrijft de vondsten op een meer wetenschappelijke manier. Wanneer nieuwe fossielen aantonen dat de poten recht onder het lichaam staan in plaats van gespreid, zoals bij hagedissen, is het duidelijk dat het om een nieuwe onbekende soort gaat. In 1842 krijgen deze vondsten hun nieuwe naam, gebaseerd op het Oudgrieks voor “geduchte sauriër” of “verschrikkelijke hagedis”.

Pas wanneer Darwin zijn theorieën over het ontstaan van de soorten neerpent, wordt definitief duidelijk welke plaats ze in de geschiedenis innemen. Maar daar maakt Zita zich geen zorgen over. Haar koortsdroom is al angstaanjagend genoeg en wanneer ze wakker wordt, kijkt ze recht in het gezicht van het beest...

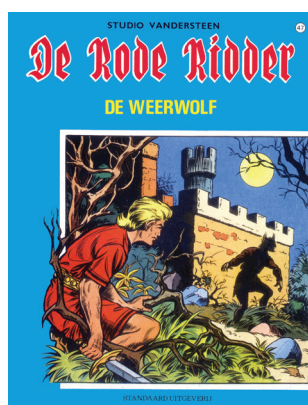
HARIG BEEST

Het beest, wiens naam we niet te weten komen in het verhaal, lijdt waarschijnlijk aan hypertrichose waarbij de man in kwestie (bij vrouwen heet deze aandoening hirsutisme)

over meer beharing dan normaal beschikt. In extreme gevallen wordt het ganse gezicht bedekt met haar, en spreken we van het weerwolfsyndroom. De stigmatisering die met het fenomeen gepaard gaat, zorgt ervoor dat sommigen uitgestoten worden uit de maatschappij. Anderen kunnen er dan weer het beste van maken. Ze figureren als freaks in rondreizende circussen. Annie Jones, de klassieke vrouw-met-de-baard is daar een voorbeeld van. Anderen schoppen het nog verder, zoals Shwe-Maong die rond 1826 als entertainer aan het hof van de koning van Birma werkzaam is. Een van zijn zonen erft zijn aandoening én de tandproblemen die aan het syndroom gerelateerd zijn.

Ook Karel Biddeloo en Willy Vandersteen zien een verhaal in deze harige mensen. In *De Rode Ridder* deel 47, *De Weerwolf* (1970), voert Biddeloo kasteelheer Von Gierling op die aan dezelfde weerwolf-aandoening lijdt. In *De Geuzen* deel 10, *De Wildeman van Gaasbeek* (1990), laat Willy Vandersteen het verhaal rond de harige wildeman Ursus draaien.

Harige mannen met het weerwolfsyndroom in *De Rode Ridder* en *De Geuzen*.

HEC LEEMANS

36

BAKELANDT

De SCHONE en het BEEST

UITGEVERIJ J. HOSTE N.V.

Oorspronkelijke cover van de eerste druk (1987, Uitgeverij J. Hoste N.V.).

Volgende pagina: Coverdesign (met rode titelband) voor de opnieuw ingekleurde heruitgave die uiteindelijk verschijnt met gele titelband (augustus 2011, Standaard Uitgeverij).

HEC LEEMANS

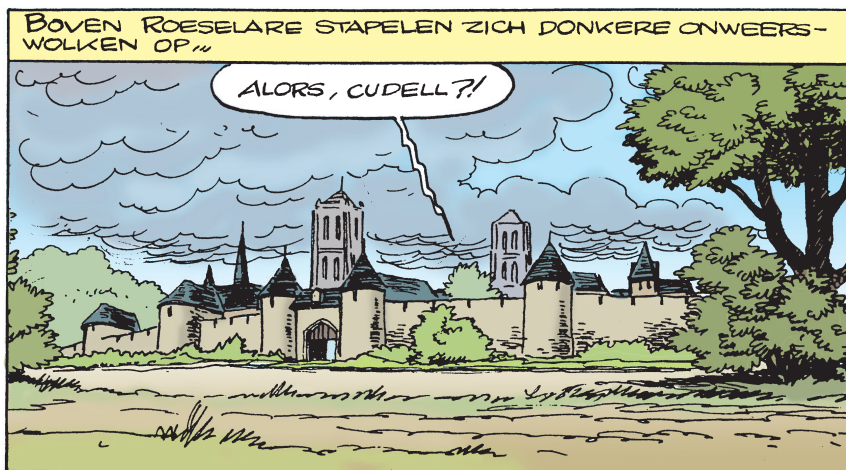
36

BAKELANDT

DE SCHONE EN
HET BEEST

ONDER EEN PLENZENDE REGEN VERLATEN DE CRÈVECOEUR EN ZIJN MANSCHAPPEN DE STAD...

WAT EEN KLIMAAT !!

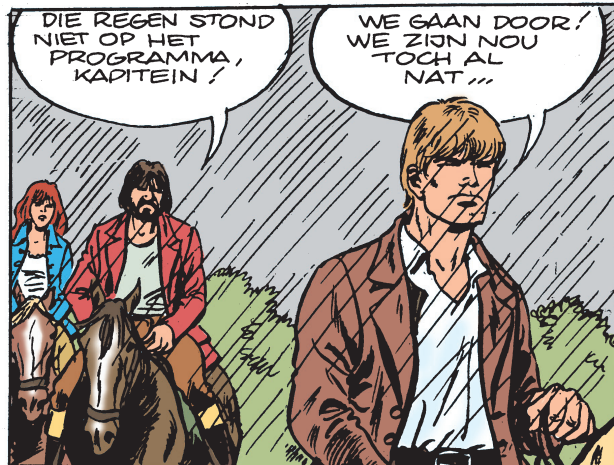
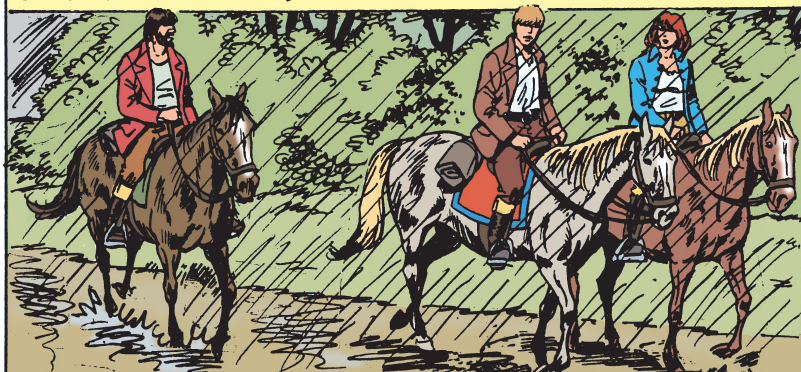

ALS BAKELANDT VANAVOND NOG HET BOS WIL BEREIKEN, MOET HIJ DEZE WEG VOLGEN... DE IDEALE PLEK VOOR EEN HINDERLAAG !!

EN DEZE KEER ZAL DIE SCHURK ONS NIET ONTSLIIPPEN !!

DE VERSPIEDERS VAN DE CRÈVECOEUR HADDEN ZICH NIET VERGIST... BAKELANDT, PÉ EN ZITA ZIJN INDERDAAD OP WEG NAAR HET "HOOGKWARTIER", DE GEHEIME SCHUILPLAATS VAN DE BENDE IN HET VRIJBOS...

DIE REGEN STOND NIET OP HET PROGRAMMA, KAPITEIN!

WE GAAN DOOR! WE ZIJN NOU TOCH AL NAT...

WE ZOUDEN ER BETER AAN DOEN ERGENS TE SCHUILEN, ALS JE 'T MIJ VRAAGT, WAT VOOR ZIN HEEFT HET NOU, VERDER TE RIJDEN IN ZO'N ROTWEER ??

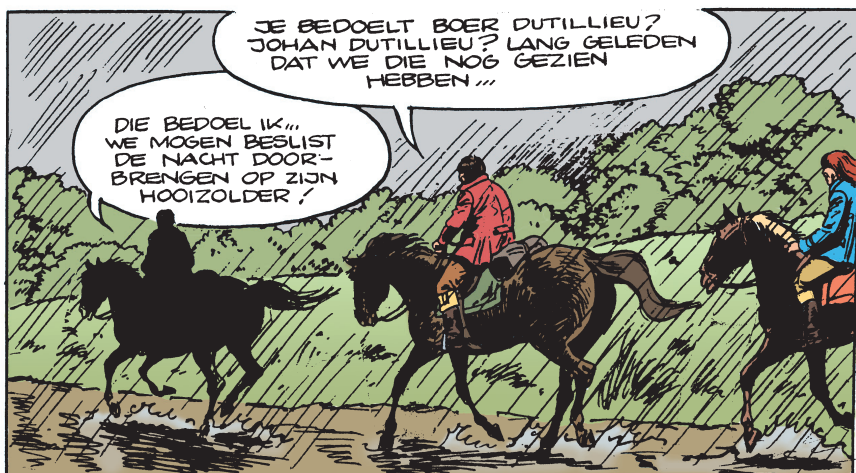

ZITA HEEFT GELIJK, KAPITEIN! LATEN WE ERGENS ONDERDAK ZOEKEN VOOR DE NACHT...

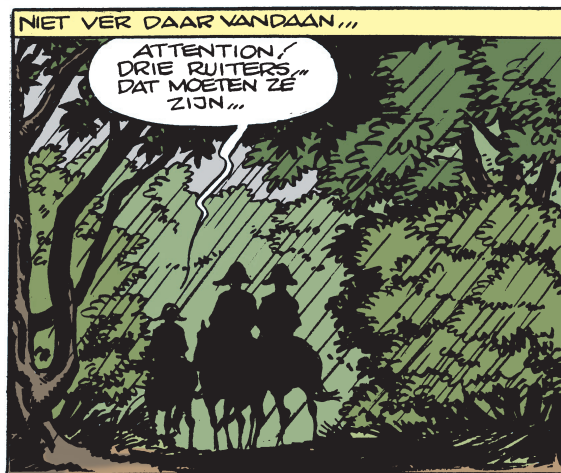
HM... GOED DAN... ENKELE MIJLEN VERDER IS EEN DORPJE, WAAR WE BIJ EEN BEVRIENDE, BOER TERECHTKUNNEN!

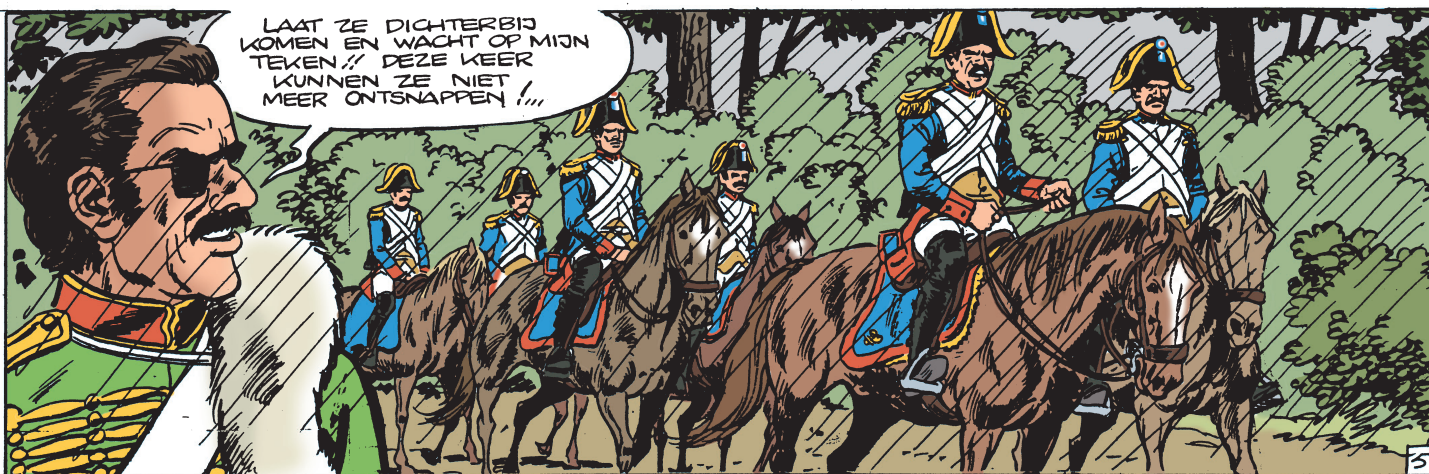
JE BEDOELT BOER DUTILLIEU? JOHAN DUTILLIEU? LANG GELEDEN DAT WE DIE NOG GEZIEN HEBBEN ...

DIE BEDOEL IK ... WE MOGEN BESLIST DE NACHT DOORBRENGEN OP ZIJN HOOZOLDER ...

NIET VER DAAR VANDAAN ...

ATTENTION, DRIE RUITERS, DAT MOETEN ZE ZIJN ...

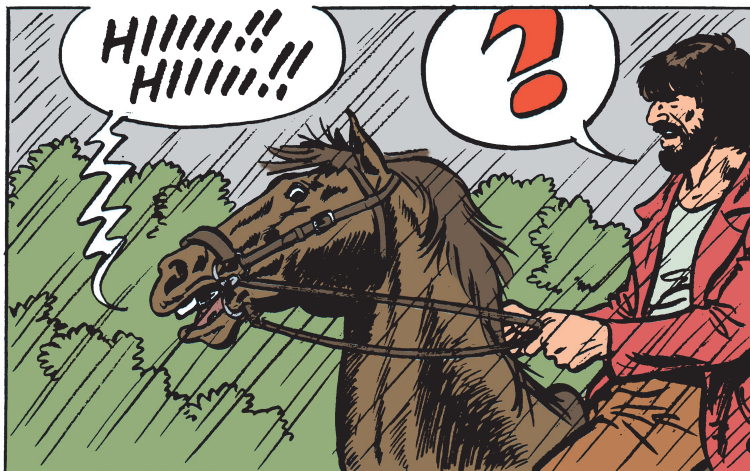

LAAT ZE DICHTERBIJ KOMEN EN WACHT OP MIJN TEKEN !! DEZE KEER KUNNEN ZE NIET MEER ONTSNAPPEN !!!

ONZE VRIENDEN ZIJN ZICH VAN GEEN GEVAAR BEWUST, MAAR ...

AKKERDJUU, WAT HEEFT DAT PAARD TOCH ? DAT BEEST IS ZO ZENUWCHTIG ?

HIIIIII!! HIIIIII!!

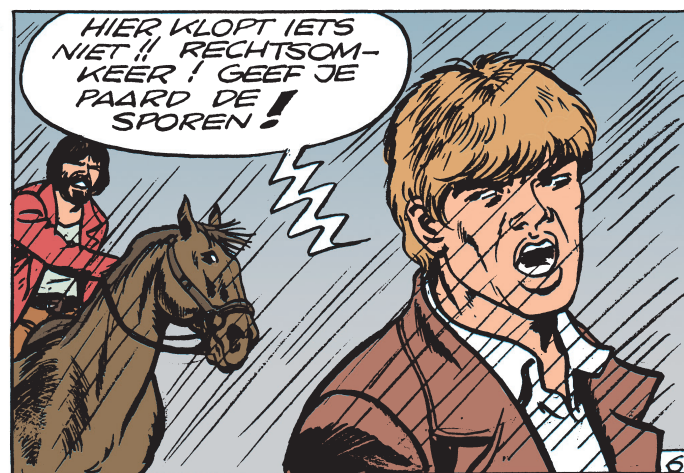
?

HET GEHINNIEK WORDT ONMIDDELIJK BEANTWOORD DOOR DE PAARDEN VAN DE FRANSEN, DIE VERDEROP TUSSEN DE BOMEN VERBORGEN ZITTEN ...

HIIIIII!! HIIIIIIII!!

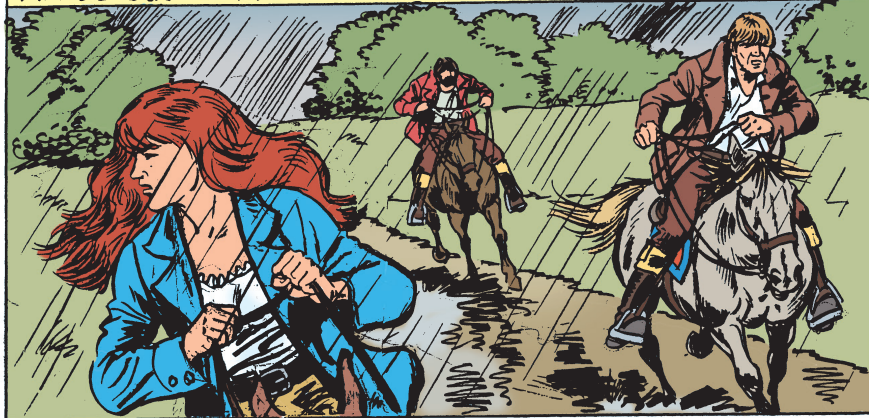
HOOR JE DAT, KAPITEIN ?!

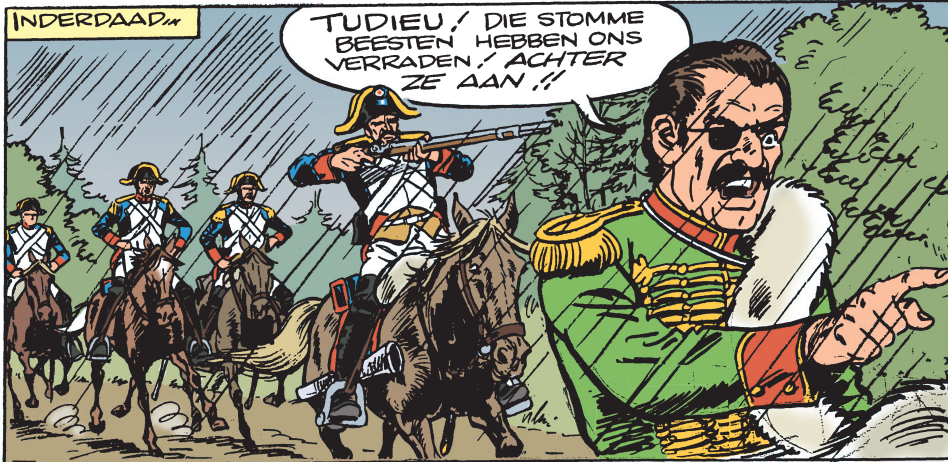
HIER KLOPT IETS NIET !! RECHTSOMKEER ! GEEF JE PAARD DE SPOREN !

ONZE HELDEN HEBBEN NU OOK GEVAAR GEROKEN, EN GAAN ER ALS DE GESMEERDE BLIKSEM VANDOOR //

AKKERDJUI!
IK WED DAT ER
FRANSEN IN
DE BUURT ZIJN //

TUDIEU! DIE STOMME
BEESTEN HEBBEN ONS
VERRADEN! ACHTER
ZE AAN !!

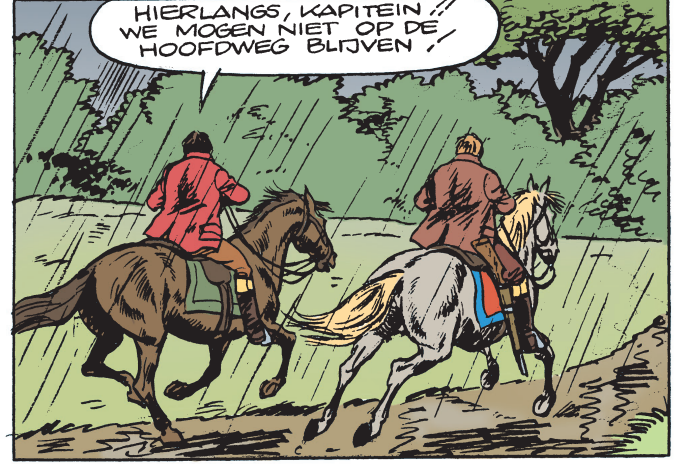
INDERDAAD //

GRIP ZE!
IDIOTEN !!

DACHT IK HET NIET!
HET IS NATUURLIJK
DE CREVECEUR
DIE ONS OP DE HIELEN
ZIT !!

HIERLANGS, KAPITEIN !!
WE MOGEN NIET OP DE
HOOFDWEG BLIJVEN //

IK KEN EEN KORTERE
WEG, DIE ONS REBEL-
RECHT NAAR DE HOEVE
VAN DUTILLIEU VOERT,
DAAR ZIJN WE VEILIG!

MERDE!
WAAR ZIJN
ZE NOU //

WE HEBBEN
ZE UIT HET
OOG VERLOREN!

